

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispartita

Dominicus

Francofurti, 1613

Miles, Milites

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

nitentia ductus, vitro postea Romam ad martirium profectus est. Marul. l. 4. io. & Fulg. l. 1. c. & Platina.

FABULAE.

Leo & Rana.

Leo auditis ranæ clamoribus, quos illa toto rictu edebat, quam maximis, primum percelli animo valde cepit, quod crederet ingentem animantem esse auctorem tanti clamoris. Animo tamen confirmato, circumspicere, & contra illum clamatorem, quisquis esset, sese parare, & ad pugnam accingere. Cum videt prorepentem ranam de propinquo lacu, ibi leo, simul indignatione, simul etiam pudore affectus pede illam conculcatam attriuit.

Decet fabula, non esse ad quemlibet strepitum expauescendum, neque nos inexplorata re terri oportere.

Hinnulus.

Hinnulus cum ceruo sic locutum aliquando ferunt: Mi pater, cum multo sis maior canibus, & pedum his celeritate præstes, præterea cum tibi sint ardua cornua, quibus à te vim propulsare facile possis, qui fit, ut canes tantopere metuas? Ibi ceruus ridens: Mi nate, vera, inquit, memoras: Mihi tamen, nescio quo pacto, semper accidit, vradita canum voce, in fugam statim conuertar.

Fabula docet, eos, qui natura formidolosi sint, nulla cohortatione confirmari posse.

Viatores.

Viatores quidam in litore confiterant, quod longe in mari fluitantia farmenta nauem esse arbitrantur. His vero propioribus factis, sperabant lembum esse, mox vento & fluctibus eiecta farmenta cum cognouissent, stulti scilicet, inquit, nos hic frustra nauigia expectauimus.

Fabula docet, quosdam ignotos formidine alius esse opinione sua, cum quibus si quis propius congediatur statim apparere futilitatem & ignauiam illorum.

Vide Confidentia, Fiducia, Formido, Desperatio, Timor.

Miles, Milites.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Miles, Græce στρατιώτης, & στρατιώτης, militia, & στρατιώτης, miliro dicitur. Miles Hebræis dicitur יסב hamulchamah, vir belli, homme de guerre, Milchamah autem bellum, prælium, cædes, incisio, quæ fit acie gladii. Dicitur à verbo Lacham, id est, scidit dentibus, confudit ore gladii (Itailla en pieces, il mit au trenchant de l'espée) profudit, comedit, exedit mandendo & concidendo. Metaphorice significat, bellum gessit, prælium commisit. Nam in bello gladius comedere videtur homines & absumere, veluti si quis deglutiret frusta panis aut carniū: iuxta dictum, 2. Samuel. 11. & 25. Sic enim & sic vorat gladius. i. varius est euentus belli, ut nunc cadantur, nunc alii. In voce passiva Nitcham, prælium est. Panis, Lechem, bellum, Lachem, ubi fit concisio & dissectio hominum, eu. l. on hache en pieces les combattans, & quæ, deuoro. Vide Lexicon trilingue Lugdun. pag. 480. Venitque à mille quæsi millisimus quisque, hoc est millenario numero fuerit. Quasi enim primo, ut Varro inquit, trium millium fiebat, & singulæ tribus Tatiensium, Ramnensium; & Lucrum mille militum mittebant. Hinc milito verbum, hoc est, militiam exerceo, & militare, more militi, & commilito, onis, qui simul militat, hoc est, socius in bello, & commilitum, ipsa belli societas. Militum genera apud veteres tria erant. Alii enim Euoctati dicebantur, qui non milites, sed pro milite erant. Tumultuarij, qui necessitate aliqua electi, ut vnum duntaxat bellum militabant. Alii Sacramento relegati, qui post electionem in Rempub. iurabant, quod militare faciamentum dicebatur. Hi plenam militiam habebant. Erantque quinq. & viginti annis obligati.

Militiæ instrumenta sunt Galea, in qua conus, & christa, thorax, lorica, baltheus, cingulum, scutum, clypeus, parma, creta, scutum breue, & creta, tragus, gladius, ensis, sparus, gela, verutum, pilum, acides, pugio, scorpis, catapulta, contus, glandes plumbeæ, phalarica, semiphalarica, fossifera, lancea, rumigestri falces, bipines, framea, romphæa, ansacula, carex, serbones, ludes, sica, machææ, hemispathæ, veruina, ligula, climacula, venabulum, sarissa, saxa, cetra, tegmen, pelra, velicula, currus, equi. In aquis, gauli, corbitæ, caudicæ, naues longæ, biremes, triremes, lembi, naues qnerariæ, hippagines, cercuri, celoës, oxiz, schedia, remiculi, scaphæ, lyntres, actuaris, profumi, & gelseoretæ, velorioles, cartæ, pontones, nuçturciæ, medix, phascilparones, myoparones, caupulica, mæ, cidarum, rataris, catacopium, cymba, piltris, horia, libu. &c. omnia militiæ vni esse possunt. Sunt & alia, ut testudo, centones, vineæ, quos catos vocabulo barbaro vocant plucei. Plurima desunt, quæ in historiis occurrunt lictori.

Addam

EXEMPLA BIBLICA.

Mena Dei & hominum exempla: Adam, Genes. 3. 10. Sara, 18. 15. Serui Abimelech, 20. 7. 9. Isaac, 27. 12. Iacob, 31. 31. & 32. Ioseph, 45. 8. fratres Ioseph, 50. 15. 19. Obsterices, Exod. 1. 17. Ioseph, 45. 8. Ioseph, 50. 15. 19. Reg. 10. 4. & 25. 26. Reges A-... Gabaonitæ, 9. 24. Adonif-... Philistim, 1. Sam. 4. v. 7. 8. & 7. 7. Fili Isaac, 12. 13. & 17. 11. Saul, 1. Sam. 18. v. 12. 29. & 25. 5. Reges, 10. 19. Serui David, Adonias, 1. Reg. 1. 15. Isaac, 3. 28. v. 3. 12. Vir mulieris pau-... Armiger Saulis, 1. Paral. 10. 4. David, 21. 30. Iosa-... Nehemias, Neh. 2. 2. Hananias, 7. 2. Tobias senior, 1. Iud. 8. 8. Principes Agyptiorum, 14. 17. Assuerus, Esth. 1. 1. Vras Propheta, Ierem. 26. v. 21. Eunuchorum Princeps, 2. Iosias, Ion. 1. 9. Nautæ, 2. 10. 16. Genes, 1. Mac-... Aduerfarij Ionathæ, 12. v. 28. Tryphon, Turba, 9. 8. Discipuli, 14. 26. Mar-... Pharisæi, Matt. 17. 6. & 23. v. 26. Luc. 20. 19. Mulier sanguinis profusio labo-... Petrus, Iacobus & Ioannes, 9. 8. Sacerdotes & Phari-... Zacharias, Luca 1. 9. Simon Petrus, & c. 5. v. 9. Pilatus, Ecclesia, 5. 5. Discipuli, 9. 26. Cornelius, & Gentiles, 16. 14. de tu. Timor,

EXEMPLA PROFANA.

Cabræ Atheniensis classe dimicaturus, excusso ante nauem... pugna est, cum decorum maximus Iupiter adesse nu-... turbationem, cum docuisset, similiter... Gallus bello Macedonico in castris. L. A. milii Pauli... imperiovis formidine caperentur. Alex. l. 4. c. 7. ex... Diocletiano & Maximiano persecutoribus, diis sacrificauit: at facti pe-

Ad dam murorum defensionem, agger, muscoli, turres ambulato-
riae scilicet quibus muros primus Capaneus dicitur ascendisse. Exo-
stra, pons, clemens, scloptum prateruolans, bombardia, aliaque id
genus.

Militaris prudentia, est virtus, qua regitur multitudo exercitus,
ad tuitionem totius boni communis. *sec. B. Thom. secund. Secundae,*
q. 48. c. 4.

Militia non reicitur a Ioanne, sed suis vitis repurgatur, *Luc. 2. 14.*
nemo militat suis stipendiis, *1. Cor. 9. 7.* militare secundum carnem, *2.*
Cor. 10. 3. militia spiritualis, *v. 4. Eph. 6. 9. 11. 12. Heb. 10. 32. 1. Pet. 2. 11.*
1. Tim. 1. 18. Paulo est strenue se
gerere in militia ad quam oportet esse comparatos, quicunque sub
Christi nomine administrant.

§ PATRUM SENTENTIAE.

Militare, non est delictum, sed propter praedam militare pecca-
tum est. Nec Republicam gerere criminofum est: sed ideo agere
republicam, vt rem familiarem potius augeas videtur esse dam-
nabile, propterea enim prouidentia quaedam militanibus sunt sti-
pendia confertur, ne dum sumptus quaeritur, praedo grassetur. *Aug.*
de Ver. b. Dom.

De cubiculo ad aciem, de vmbra egrediens ad Solem: corpus
assuetum tunicae, lorice onus non sustinet, caput opertum linteo,
galeam recusat: mollem otio manum durus exasperat capulus:
fortior autem miles ex confragofo venit. *Hieron. in epist. ad Theod.*
monach.

Nihil damnabilius est in milite, quam otium per quod vsus ar-
morum deficitur: nutritur pusilla nigritas, vires fatiscunt, obrepit
inertia, & ad immunditiae actus animus occupatur. *Per. Bles. in e-*
pistol. 94.

Vegetii Renati testimonio, inutilis est omnino militiae nutritus
tenere, & delictis affluens, cum autem censer aptiorem, qui sub dios
& ad arma nutritur in labore. Solis patiens, vmbrae negligens, bal-
neorum nectius, aequae ferens frigus iniurias & calor, rudis in cau-
sis, simplex in actibus, cibo moderatiore contentus, qui non crube-
scar fossam ducere, reparare aggeres, ferre lapides & cementum, li-
gnorum materiam comportare. *ibid.*

Clypeos deferunt deauratos, praedam potius hostium cupien-
tes, quam certamen ab hostibus, bella tamen & confictus eque-
stres depingi faciunt in scellis & clypeis, vt se quadam imaginaria vi-
sione delectent in pugnis, quas actualiter ingredi aut videre non
audent. *ibid.*

In his Frontinus refert, cum scutum cuiusdam vidisset auro &
gemmis multipliciter adornatum, dixit se non mirari, si tanta cly-
peum diligentia ornasset, in quo plus praedidit, quam in ensi habu-
ret. *ibid.*

Refert Pericles, non picturam, non aurum, & lapides, sed scutum
diuulsum, si actam galeam, hebetem gladium, faciem vulneratam
cedere militibus ad ornatum. *ibid.*

Hi sunt, quorum testimonio laudari audis in otio occupationes,
in pace praedas, inter arma fugas, inter vina victorias, cum sunt in
praerolis leones, in praerolis lepores. *ibid.*

Potius ordo militum nunc est, ordinem non tenere: nam cuius os
malorum verborum spurcicia polluitur, qui detestabilis iurat, qui
minus Deum timet, ministros Dei vilificat, qui ecclesiam non vere-
tur, ille hodie in cetero militum fortior & nominator reputatur. *ibi.*
epist. 94.

Hodie militaris disciplina, quam Vegetius Renatus & pleriq-
ue alii docuerunt, prorius euanuit & se in quandam delinquen-
di libertatem, & securitatis speciem deformauit. Olim enim se
iuramenti vinculo milites obligabant, quod flarent republicae sta-
tu, quod in acie non fugerent, & quod vitae propriae utilitatem pub-
licam praehaberen: sed & hodie tyrones enses suos recipiunt de al-
tari, vt profiteantur se filios ecclesiae, vtque honorem sacerdoti ad
tutionem pauperum, ad vindictam malefactorum, & patriae libera-
tionem se gladium accepisse: porro in contrarium versa est: nam ex
quo hodie militari cingulo decorantur, statim insurgunt in Christo
Domini, & defaunt in patrimonium crucifixi: spoliant & praedant
subiectos Christi pauperes, & miserabunt atq; immiseri corditer
affligunt miseros: vt in doloribus alienis illicitis appetitus, &
extraordinarias implent voluntates. *ibid.*

Qui contra inimicos crucis vires suas exercere debuerant, in po-
tibus & ebrietate pugnant. Vacant otio, marcent crapula vitamq;
degenerem in immunditias transigentes, nomen & officium mili-
tae dehonestant. *ibid.*

Homines viribus tantum, robori & velocitati augendis stu-
dent, & quo pacto haec habentes ex ipis solis clari fiant: animum
vero per quem existunt, negligunt: ignorantes se illa solum exco-
lere, quae cum brutis communia habent, & quidem imbecilliora,
quam multa ex brutis animalibus nam vero sui partem, & secundum
quam dis aliquo modo similes reddi possent, neglectui habere. *En-*
sebum.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Menander Paracataheca.
Στρατιὰ δ' ἴσθ' ἔστι πειρῶν ἰσοῦς ἴσως,
Ἐφ' ἔστι δ' ἔτι πρῶτος βίος,
Ὅν πρῶτος ἔχει, ὄντος δ' ἀπ' ἔργου.
Militia non ferit illam opulentiam:
Sed vitam quam in diem vivitur ac tenet avarus,
Quam experimur minime saluam esse.

Appollodorus in Aphazizomeno.
Ἐστὶν ἐστρατιῶν ἄρχη τῶν ἀρετῶν ἀρχὴ
Ἐστὶν ἐν ἰσχυρίῳ ἢ καὶ ἐν ἐπίδω.
Difficile est militem inuenire cui ad senectam
Vsq; omnia bene successerint nisi iuuuatus sit.

Menander in Aspide.
Στρατιῶντι οὐκ ἐστὶν εὐτυχία
Ἐστὶν ἐν ἰσχυρίῳ πρῶτος ἀλλ' ἔστι δ' ἰσχυρίῳ,
Non parua est difficultas militum.
Salutis inuenire causam per distionem autem facit.
Καὶ φέρεται ὄντος, ἢ δ' ἂν ἐπ' ἀπ' ἰσχυρίῳ,
Ὅδ' ἐστὶν ἰσχυρίῳ.
Elegans miles, etiamsi Deus ipsum formaret,
Haud vilius esset postet.

Philemon.
Στρατιῶντι οὐκ ἐστὶν εὐτυχία, ἢ ἀπ' ἰσχυρίῳ,
Ὅδ' ἐστὶν ἰσχυρίῳ, ἢ ἀπ' ἰσχυρίῳ, ἢ ἀπ' ἰσχυρίῳ.
O miles! non homo, qui pascitur,
Quem admodum Sicilima, vt cum tempus fuerit,
immoleris.

Antiphanes.
Τὸ δ' ἴσθ' ἔστι πρῶτος ἀπ' ἰσχυρίῳ, ἢ ἀπ' ἰσχυρίῳ,
Ὅδ' ἐστὶν ἰσχυρίῳ, ἢ ἀπ' ἰσχυρίῳ, ἢ ἀπ' ἰσχυρίῳ.
Quis non meretricarius est mortis o carissima,
Qui gratis viuens accedit mortuus?
Luca. lib. 10. bell. Ciuil.

Nulla fides pietasq; virtus, qui castra sequuntur,
Venalesq; manus ibi fas, ubi maxima merces.
Lucanus ad Pisonem.
Tamen est stibella querens,
Non perijt virtus: licet exercere togate
Muneris militiae: licet sine sanguinis haustu
Mitra legitimo sub iudice bella mouere.
Hinc quos, seruati continger gloria cuius,
Altag, virtutes intereunt limina palmae, Et
Olim turba vias implemet at agmine densa,
Ardua nunc eadem stipat fora, cum tua uassiles
Defensora reos vocem facienda mittit:
Sensitrepidus ad iura decem citat hastam vorantem,
Et firmare iubet centeno iudice causas:
Sensu capite nefas operosa dilata artes,
Laudibus ipsa tuis resonant fora.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Rei militaris virtus praestat ceteris virtutibus, omnia in
studia & haec laus forensis in tutela praesidio virtutis bel-
tent: simul ac increpuit tumultus, artes illico notitiae conuen-
Cicero per Mar.

Iuuentus cui defensus prouinciarum, cui bellorum est em-
tenda fortuna, & genere, hic copia superpetat, & moribus debet o-
re. Honestis enim idoneum militem reddit: verecundia, dum pe-
bet fugere, facit esse victorem. *Veges. de re mil. 17.*

Fabros ferrarios, carpentarios, macellarios, & ceruonari-
rumque venatores conuenit sociare militiae.
Nihil magis in itinere, vel in acie custodiendum est, quam ty-
rones milites incendiendi ordinem seruent: quod aliter non potest
nisi vt exercitio deambulante celeriter & equaliter distant. Be-
lum enim ab hostibus semper grauissimum sustinet discrimen: be-
dinatus exercitus. *ibid.*

Nihil neque firmius, neque felicius, neque laudabilius est re-
blica, in qua abundant milites. *lib. 2.*

Plurimum terroris hostibus armorum splendor importat.
Credat militem bellicosum, cuius dissimulatione, sicut acie
arma sedantur? *ibid.*

Ab his, qui tyrones probant, in omnibus quidem stantem
gnitudinem, corporis robur, alacritatem animi conuenit capere
ibidem.

Nunquam ad contumaciam pari consensu multitudo prop-
pit, sed incitantur pauci vitorum, seclerumq; impunitate
peccare cum pluribus. Quod si ferri medicina necessitas exte-
peritauerit, rectius est, more maiorum, in auctores criminum
cari: vt metus ad omnes, ad paucos poena perueniat: laudabilis
tamen duces sunt, quorum exercitum ad obedientiam supplicia
instituit, quam illi, quorum milites ad obedientiam supplicia
formido compellit. *idem lib. 8.*

Plerique rei militaris ignari, pleniorum victoriam eorum
aduersarios aut locorum angustis, aut armatorum multitudine

Colloquia egrefert miles, & victoriam manu quam pacem

Tacit. hift. lib. 3.

Omniem prolationem, imminente præda, vt inimicam victoriæ

fufpectat. idem. ibid.

Bonus miles proprie tantum virtuti confidit, ignauus vero alte-

rius. Procop. de bell. Vandalico, lib. 2.

Si duces fe inuictos tempore præbeant, inuictus etiam miles fut-

urus est. P. Ænyl. lib. 4.

Nec fanitati nec expeditioni idoneus miles est, qui algere com-

pellitur. Veget. lib. 3. c. 2.

Militi armato, nihil fecum præter instrumenta belli portanti, nil

iniuum aut inexpectabile est. Liu. Decad. 3. l. 1.

Quomadmum miles bene exercitatus prælium cupit, ita for-

midat indoctus. Veget. l. 2. c. 23.

Miles qui sumtus suos fcit apud signa depositos, de deferendo ni-

hil cogitat, magis diligit signa. Pro illis in acie fortius dimicat, more

humani ingenii, vt pro illis habeat maximam curam, in quibus suâ

videt positam esse substantiam. Veget. l. 2. c. 20.

Quantum hebes est ad sustinendum laborem miles, tanto ad di-

spendias promptior. Tacit. hift. l. 2.

Futurarium meretur, qui signa relinquit, aut præsidio decedit,

Liu. Decad. 1. l. 5.

Male cum his agitur, quibus necessitas & belli incumbit, & mor-

bi Veget. l. 3. c. 2.

Exagris suppleendum robur præcipue videtur exercitus. Nescio

enim quomodo minus mortem timet, qui minus deliciarum nouit

in vita. Veget. l. 1. c. 5.

Alluctus expeditionibus miles otio lasciuat. Tacit. in vita Agri.

Militi, qui periculi quam rædiæ patientior est, ingrata sunt quæ

tuta, & ex temeritate venit illi spes. Tacit. hift. l. 3.

Milites dum videntur haberi neglecti, qui boni sunt, longe mi-

nus redduntur alacres: at mali multo ad contumeliam promptio-

res. Xenoph. de pad. Cyri. l. 5.

Laudibus haud minus quam præmio gaudent militum animi.

Liu. Decad. 1. l. 2.

Militantium nec indignatio, nec lætitia moderata est. Curt. l. 6.

Ex magna victoria milites licentiam sibi assumunt impunitatis

& immoderate peccandi, propter maximas res gestas. Eurtius de

bell. Affic.

Milites neque dicta imperatoris, neque præmia nisi ab impera-

to accipere par est. Tacit. Annal. l. 6.

Præda per luxum vti & somno graues milites facile circumueni-

untur. Idem. l. 12.

Milites regi non possunt nisi in vetere disciplina. Vul. Gallie. in

Aug. Caeso.

Dicebat Alexander Seuerus, milites se magis seruare velle quam

seipsum, quod salus publica in his esset. Lamprid. in Alexand. Se-

uero.

Milites pœna & timor in sedibus corrigunt: in expeditionibus

spes & præmia faciunt meliores. Veget. l. 3. c. 26.

Ad animandos in præliis milites regis conspectus multum valet,

B. Facius, hift. l. 2.

Pudor, auaritia, & gloria, militum animos longe acuiunt. idem,

lib. 4.

Calamitatibus infontium expletur militum auaritia. Tacit. hift.

libro 2.

Genus hominum pecuniæ cupidus, fidumque ac bonum solo

quæritu. Aurel. Viti. de Casarib.

Pugna in conspectu parentum, coniugumque ac liberorum, quæ

magna etiam absentibus hortamenta animi, simul verecundia &

misericordia militum animos accendit. Liu. Decad. 1. l. 7.

Longe profecto, longe maius periculum imminet, quam vnus

viri iniuncta sit cædes, vbi milites consueuerint suis ductibus impera-

re, iusque legum in manibus suis ponere. Dion. l. 41.

Anibal milites suos ex Africa in Italiam deductos, spectaculo

quodam duorum captiuorum quos armatos in pugnam descendere

& ferro de vita decernere altero vel vtroque cadente, iussit, ad offi-

cium præstandum incitare visus est. Quum enim non minus mo-

rientis quam victoris captiui & muneribus donati fortunam lauda-

rent, præcipue autem interfectum in duello multis maximisque mi-

seriis, quibus alii captiui superflites premerentur, liberatum esse a

gnocerent, ille consensum concionem ingressus: Idcirco se, inquit,

captiuorum eiusmodi spectaculum in præsentia præbuisse, vt alle-

næ fortis exemplo admoniti, rebus ipsi suis melius consulere: si-

mile namque ipsis certamen, similia tempora fortunam attulisse,

præmia etiam similia proposita. Necessè enim vel vincere Cartha-

ginenses, vel mori, vel viuos in hostium potestatem venire. Si vin-

cerent, non equum aut sagum præmia habituros, sed omnium mor-

talium beatissimos fore, quippe qui Romanorum felicitatem obti-

nerent. Si vero in pugna fortiter mortem oppeterent, omnium eos

malorum expertes, optima spe vitam terminaturos. Quod si victi,

cupiditate diuturnioris vitæ, fugam arripere, vel alio modo sibi

viuendum statuerent, omne genus miseræ & calamitatis expertu-

ros. Neminem esse adeo rationis inopem, qui si longitudinem emen-

sitineris, si numerum commissorum in itinere præliorum reuocet

Z Z Z in memo-

aditum non ingeniant abscendendi: sed clausis
creciscit caudacia, & quum spei nihil est, sumit arma
Liber cupit commori, qui sine dubio scit se esse mori
Scipionis laudata sententia est, qui dixit, viam ho-
muni, munitendam. Nam quum abscendendi aditu pa-
munitur, nec insequutum vllum periculum
trucidantur, qui bus defendi poterant) arma conuenterint in fu-
quod magis maior fuerit exercitus; tanto facilius mul-
tatur. ibid.
quum ibi requirendus est numerus, vbi animus semel
rela hostium cupit declinare, quam vultum: cæte-
licet exigui numero & infirmi viribus, hoc ipso tamen
pares, quæ desperantes sciunt aliud sibi licere non pos-
salus videri nullam sperare salutem. ibid.
milia meliora sunt, quam illa, quæ ignorauit aduerfa-
facias. Quum igitur consilium tutum cognoueris
prodium, dispositionem mutare te conuenit: quid fieri
cum multis. Quid vero facturus sis cum paucissimis
vel potius ipse recum. ibid.
laborem reculant manus, quæ ab aratro ad arma trans-
quælibet enim viam patiuntur iumenta; quorum
vero vngula est: in molli & palustri pascuo laginata
fortior autem miles ex contragoio venit, sed il-
mudus in primo puluere deficit. Senec. in quadam
abscillo castigationis genere militaris disciplina indi-
res armis conuolat, quæ vbi a recto itinere delinunt,
sunt nulli opprimantur. Val. Max. l. 2.
consilio posita est virtus militum. idem. l. 1.
Romanis robur, eburneo Scipione deposito, agrestem
repetere; sed Attilii manus rustico opere attrita salu-
habilitur, ingentes, hostium copias pessundede-
arantium bouum iuga rexerat, postea triumpham
relinquit, potest pauperes consolari Attilius,
magis docere locupletis, quod non est necessaria magnæ
aut anxia opum comparatio, virtus enim nudo homi-
nati est.
in acie viso accenduntur.
non sentit sua, cum benigni ducis intuetur vul-
in prælio cæsus, quam in fuga saluus. Liu. l. 2.
est dare consilium, sed vbi res postulat, bonam naua-
in Apr.
conducat: sine ipsa vero plus læ-
vultibus.
quidam exercentium se ornat, animi vero studia
ad Demonicum.
recte gerendi capitâ, velle, reuereri, ac
Tencyd.
militaris virtus prælat cæteris virtutibus: omnia nostra stu-
lans & industria latent in tutela ac præsidio bel-
simul atque inebuit suspicio tumultus, artes illico
conuolant. Omnia denique quæ sunt in imperio, in statu
defendi & firmari putantur, qui militari virtute an-
Pro Marana, Cic.
adferat dignitatis res militaris, quam iuris ciuilibus glo-
nocte, vt ius consultius respondeas: Ille vero,
cum exercitu perueniat. Te gallorum, illum
causæ existit. Tu actionem instituis, ille aciem in-
tuos consultores, ille ne vires aut castra capian-
ve hostium copias, tu vt aquæ pluuiæ arceantur,
est in propagandis finibus, tu in regendis. Pro Mi-
minus in milite modestiam & continentiam, quam
animum magnitudinem desiderabat, Caslib. 6. de bell.
nisi vestitus, armatus, calcatus, satur & habens
Lamprid. in Alex. Seuero.
miles probatur, non mollitudine. Herodian. in Iulian.
licet membris vrgentibus firmus, se solum vitamq;
defendat. Ammian. Marcell. lib. 4.
pulchrum tamque posteritatis memoriæ iusta ra-
mandandum, quam vt miles strenuè factis exulcet. Idem,
bellicosi ductoris testisque indiuidui ge-
modo adit: supernum Numen, inuictus est. idem,
quam loqui militem decet actibus coalitum glorio-
spectatæ aquitatis sentire rectorem, quam eum qui
poterit & probari. idem, lib. 21.
insidiarum sæpe militis fuit, l. 23.

in memoriam, tot præterea viarum anfractus, tot flumium insuperabiles meatus contempletur, speret se aliquo modo, si fugam arripiat, incolumem in patriam reverti posse. Quamobrem oportere eos omni spe fugæ abiecit, quem alienum in aliena fortis exemplo paulo ante habuerant, eundem mox in suis rebus retinere. Nam quemadmodum illic & victoris & mortis fortunam laudabant, superstitum vero conditionem purabant miseriam: ita de se ipsis iudicari oportere censeant. Omnes igitur magno fortisque animo certamen debere ingredi, veluti præclarissimam victoriam adepturos, aut, si id infesta Carthagenensium rebus fortuna neget, in acie fortiter morituros. Victis spem villam salutis repositam haudquam esse putandum. Si eo animo in prælium descenderint, proculdubio & victoriam & salutem consecuturos, quippe neminem unquam ea mente, vel sponte, vel impulsu necellitate pugnas, quin victoriam ab hostibus reportarit. Id vero tum maxime facile factu fore, cum hæc ipsa hostibus contraria eveniunt, vii tuæ Romanis acciderat. Etenim quando fugientibus plurimis manifesta salutis spes in fuga constituta est, ut qui domum in promptu habeat ad quam fugiant, manifestum est, tales, quando animis concidunt, nihil audent fortiter & constanter. *Polyb. l. 3.*

Mercenariis militibus aliquando ignosci potest, si ab illis deficiant à quibus stipendia acceperunt: illis vero qui pro seipis & vxoribus ac liberis bella gerunt, haudquaquam ignosci debet. Est enim perinde ac si quis à patre se in ratione pecuniaria per iniuriam circumventum esse dicens, armata manu accedat, & illum occidat, à quo vitam accepit. *Polyb. l. 1. 11.*

Ex abundantia rerum milites ad voluptatem & luxuriam conuertuntur. *Plin. in Catone minore.*

Nihil neque firmius, neque felicius, neque laudabilis est republica, in qua abundant mires eruditi. Non enim vestium nitor, vel auri, argenti, gemmarum que copias, hostes aut ad reverentiam nostram, aut ad gratiam inclinant, sed solo terrore subiguntur armorum. Deinde in aliis rebus (sicut ait Cato) si quid erratum est, potest post modum corrigi: præliorum delicta emendationem non recipiunt, cum poena statim sequatur error. Aut enim confestim percunt, qui ignave imperiteque pugnaverint: aut in fugam versi, victoribus ultra pares esse non audent. *Veget. libr. 1. cap. 13.*

In viribus oppugnationibus discretus labor fortes ignavosque milites distinguit, atque ipsa contentione decoris accenduntur. *Tacit. l. 1.*

Militum, qui in præliis signa ordinisque destruxerint, quive profus arma pro patria capere recusassent, ignaviam ceteri legum conditores mortis supplicio coercendam censuerunt. Charonda vero placuit, huiusmodi viros vestibus muliebribus indutos, medio in foro sisti, terque eodem singulis diebus ante omnium ora suggesto, eodemque ornatu consistere. Qua quidem lege simul eorum contumacia & humanitati satisfactum videtur, quod à cæteris legibus crudelibus exactum est: simul quo huiusmodi animos hominum ab ea mollietate & feminea timiditate liceret sensim reuocari in audaciam proprii adiectione prudentissime excogitatum haud auferendo, sed exprobando patriæ, & conchando res, ut deceat prava. Longe namque præstat mortem oppetere, quam tantam ignominiam calamitatem diutius in media patria experiri: tamque abiecto ludibrio quibus suis vulgoque vitam perpetuo obnoxiam trahere. Et hoc fieri conueniebat, ut eo morbo animi seu naturæ vitio, siue mollietate contumelie laborantes, in deteriore mortis conditionem adducti, primum desperatione quadam & doloris infania efferatis animis pauorem abincerent, post laboribus & periculis assuescendo, exuerent in vitam profus ignaviam: ac iam impigra ad fertum & certamen manu, prompti patriæ discrimenibus occurrere, alienæ mox laudis æmuli, gestis etiam gloriæ quærere, acceptamque ignominiam virtutis attestatione diluere ceterant. *Diodor. Sicul. Antiq. l. 1. 12.*

Plerumque fit ut ex dolore contumelie vel ignavi milites ad virtutem accendantur. *P. Iovius, l. 4.*

Factum est magna cum æui nostri militie labe, ut milites nullum inter amicos & hostes discrimen ponant: & si non minus populos provinciasque vastant, qui ut eas defendant quam qui ut offendant, pecunias accipiunt. *Fr. Guicciar. d. l. 1. 17.*

Spiritus militum & animi ardore dux ipse excitat atque alit, quando honores & dona largiens ostendit non se sui luxus aut voluptatum causa bello diuitias parare: sed eas opes tanquam communia virtutis præmia apud se recondi, actantum diuitem ipsum in hoc esse, ut militibus pro meritis præmia dare possit. deinde, quando omnibus vitro periculis se obicit, & nulli labori succumbit. *Plin. in Casare.*

Fit ut non de pugna, sed de fuga cogitent, qui in acie nudi exponuntur ad vulnera. Sed grauis pedum lorica videtur, & galea fortasse, raro meditant, raro arma tractant. Ceterum quotidianus vius non laborat, etiam si onerosa gestauerit. At illi qui laborem in portandis veteribus munimentis armorum ferre non possunt, delectis corporibus & vulnera sustinere coguntur & mores. Et (quod est grauius ac turpius) aut capi, aut certe fuga Rempublicam prodere. Sic dum exercitum laboremque declinant, cum maximo dedecore trucidantur ut pecudes. *Veget. l. 1. c. 20.*

instruendos omni arte pugnandi, ac protegendos, nec armorum constare esse tyrones. Necesse est enim criorum sumat audaciam, qui munito capite vel pectus vulnera. *Eod. l. 1. cap.*

Is parendum esse qui cum imperio sunt generatim milites perit. Idem fortiter aduersus hostem se gerentem, illi non sed cuius honestissimum est. *Veget. l. 1. c. 21.*

Cogitare, inquit Chrystantas, quamvis vrbis hostibus possit, qui non sunt dicto audientes: quæ vero amica vrbis non obedientibus possit: quoniam exercitus hominum rigerorum victoria potitur: qui possint magis in præliis viciis, quam ubi ceperint seorsum singuli de salute sua cogitare: quidnam aliud re i præclare perfici possit ab imperatoribus haud parentibus legittimæ administrationis seruari queant? quo pacto naues eo peruenirent, quo ipsi ea bona quæ nunc possidemus, qua alia re magis amamus, quam magistratibus obediendo? Nam hæc te facit celeriter & noctu & interdum quo cras necesse peruenirent frequentes imperatores sequebamur, nemo nostrum sustinere poterat: eorum denique nihil ex se misse perficimus, quæ nobis erant imperata. Ergo si apparet magis commodo ad comparandum bona, et qui cum imperio certo sciendum vobis est, etiam id ipsum maximo vici seruumandum ea, quæ conseruari necesse sit. Et amica vrbis nobis imperabant, quum nullis nos imperarimus: nunc vrbis, quæ quæ adestis, sic comparatæ sunt, ut imperatores huiusmodi paucioribus. Quemadmodum ergo dignum est, ut se, vos subditis vestris imperare: sic & ipsi pareamus eis, ut pareamus, officii ratio postulat. Tanquam autem intercedere & seruos oportet, quod illi quidem inuiti suas heres operantur nos vero, si quidem liberi esse volumus, sponte nostra veniunt, quod maxime pretium operæ videatur. Inuenimus enim non ad vnius dominatum comparata sit respublica, cum hostibus ad subiectionem cogi, quæ magistratibus parendum est. *idem l. 8.*

Ratio rerum & occasio veloxitas non patitur, vitæ mnes nuncios palam audiantur, omnia consilia cunctis pertractantur. Tam necesse quædam milites, quam scire oportet, dum auctoritas, sic rigor disciplina habet, ut multa per nos tribunosque, tantum iuberi expediat. Si vbi subeantur singulis licet, pereunte obsequio etiam imperium intercedit. *idem l. 1.*

Parendo potius, quam imperia ducum sciscitando, continentur. *idem l. 1.*

Rex consolatus milites, eos hortatus est, ne vnius turris facte & ad morte iactura dimitterent animos: neque id vrbis stium attribuerent, neque ignavia sibi adhiberent. Vrbis huius addendum, in exercitu neminem prope militem esse, qui esset qui duceret exercitum, sed, ut ratio militaria postulat: hæc quis que gentis ac ordinis ducibus magister audientes esse debere: milites proceribus, proceres sumibus parere. Duces, inquit, parentum pietatem animorum concilium antequam res gerantur habeant, in commendant, rationes belli administrandi conferant, ne in rebus trepident. *P. Emil. l. 6.*

Militare otium est tere timentuolum. *Amm. Marcell. l. 1.*

Vilius constat erudire armis suos, quam alienos mercere. *Veget. l. 1. c. 28.*

Constat in omnibus locis & ignavos & strenuos infantes & gens gentem præcedit in bello, & plaga cœli ad roborem corporum, sed etiam animorum plurimum valet. Omnia que vicinæ sunt Soli, nimio calore siccitas, amplius quædam sed minus sanguinis habere dicuntur, ac propterea contumeliam cominus non habere pugnandi, qua merentur, sed exiguum sanguinem habere nocuerunt. Contra Septentrionalis populi remoti à Solis ardoribus, in consiliis quidem largo sanguine redundantes, sunt ad bella promptissimi, igitur de temperatoribus legendi sunt plagi, quibus sanguinis suppetat, & veneris mortisque contemptum, & esse prudentia, &c. *Veget. l. 1. c. 2.*

Sat calleo maxima in bellis momento bellantium sortiri, istorumque ad pugnandum animus propensio multa ex officio geri consueuisset. *Procop. de bell. Goth. l. 1.*

Pudor & præcens ducis reverentia haud sunt diuturni apud audios periculorum & decoris securus. *Tacit. l. 1. c. 17.*

Degenerat labore ac virtute miles assuetudine voluptatis contemptu ducis luxu diffidentes. *Tacit. l. 1. c. 17.*

Semper in otio debet fieri quod necessario faciendum est in prælio. *Veget. l. 1. c. 22.*

Longis spatii discretus exercitus habere, saluberrimum continentiam militarem fidem, nec enim vitis nec vitæ tur. *Tacit. l. 1. c. 17.*

Fluxa est per discordias militum fides, & periculum est. *idem l. 2.*

PC
POLYB.

imperia paratum: cetera diis immortalibus & imperatori curæ esse.

Lucretius, l. 4. Alexander Severus cum Antiochiam venisset, ac milites qui la-

tracris ac muliebribus deliciis vacauerant, in vincula duci iussisset,

ora feditioe ab ea legione, cuius focii erant in vinculis, tribunal

ascendit: ac victis omnibus ad tribunal adductis, circumstantibus

militibus, & quidem armatis, grauius illos admonuit, vt meminis-

sent Romanæ disciplinæ. Quum loquentem milites tumultu inter-

pellarent, nihil conterritus, iussit vt tales voces ederent aduersus ho-

stes, nõ aduersus Imperatorem: minatus exaurationem, nisi quies-

cerent. Ad hæc quum vehementius etiam fremerent ac ferro quo-

que minarentur: Deponite, inquit, dextras, contra hostem erigen-

das, si fortes estis, me ista non terrent. Quum non desinerent fremere,

exclamauit: Quiritibus militariibus depositis recesserunt, non in castra,

sed in varia diuersoria. Post hæc nomen eius legionis militibus

fidelissimus usus est. Eius Lampriidius.

Idem. Disciplina maiorum, inquit, reipublicæ tenet, quæ si dilabatur,

& nomen Romanum & imperium amittimus. Lampriidius.

Auid. Cassius solebat dicere, miseram esse cum exerceantur athle-

tae, venatores, & gladiatores, non exerceri milites, quibus minor

esset futurus labor, si consuetus esset. Valcat.

Theodorici rex. Erat eius insigne dictum in formula ducatus

Rhetiarum libro septimo. Variarum Cassiodori, de militum disciplina,

Milites, inquit, tibi commisit viuam cum provincialibus iure ciuili,

nec infolens animus qui se sentit armatum: quia clypeus ille exercitus

nostrum quietem debet præstare Romanis.

Scip. Africanus censor tribus mouebat centurionem, qui in Pauli

pugna non adferat, ille quum diceret, se custodire causam in castris

remanisse, rogaretur cur ab eo notaretur: Non amo, inquit Africanus,

nimum diligentes. Dissimulauit centurionis ignauiam, & accusauit

hercule, inquit, ad stadium decurrendum instructus. Phocion.

Epaminondas dicere solebat, militum quibus arma gerenda corpus

exercitatum esse oportere, non solum athletice, sed etiam milititer.

Nam athletæ tantum hoc agunt, vt corpore suo bullo: at militem oportet

corpore habere expeditum & grauius, & vehementer obediens infensus

erat, adeo vt huiusmodi quæ expulerit ab exercitu, dicens: Quod

vix clypeus tres quatuorve ventrem, per quem nunquam vidisset sua pudenda

in apoph. Archidamus, videns filium suum nimis temere contra

ses pugnantem, aut vires tibi sunt augenda, dixit, aut mitius

dacia. Plut.

Phocion quum Macedones irrupissent in Atticam, ac maxime illius

depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ætate florentissimos, multos

ad ipsum concurrentibus, horantibusque vt obsequium occupato

ibi collocaret exercitum: O Hercules, inquit, multos duces, milites

vero per paucos: Notans iuuenilem aetatem, quæ duci præire conatur,

quum militis sit, non ducis, sed vbi res postulat, bonam nauare

operam. A tunc in prælio vicit, & Nicomem Macedonum ducem superantem

multo post tempore bello deuicti Athenienfes ab Antipatro pere

præsidium. Plut. in Græc. apoph. Aratus, laudante quopiam

virum desperatum & audacem, in bello eximium: differre dixit

magnificere vitæ vitam nihil facere, Stob. ser. 51.

Arenæ hunc in modum scripsit Philippo: Tu quidem in Macedonia

bellandi peritis, at ego Scythias, qui cum fœderis sui pugrare valeant.

Significans hæc parte Scythias ad bellum magis idoneos. Plut. in apoph.

Antiochus ostendebat in campo copias, quas bellum confectis

manus susceperat comparauerat, nempe exercitum inchoatæ gentis,

auris que florentem, inducibatque etiam curruum cibum, & elephantos

cum turribus, equitatumque frenis, cyphalarisque præfulgentem.

Atque ibi rextano tamque ornamento gloriabundus, Hannibal

aspicit, & Putane iatis, in se Romanis hæc omnia: Tum Pœnus

ignauiam vanumque exercitum militum irridens: Plane, inquit,

fatid esse credo hæc æstus avarissimi sunt, Brasyl. 2. c. 22.

Descemius interrogatus, cur omnia vasa argentea ad castra

PC

POLY

